

»Bom vprašal drugače: Ali je res le še kamion v voznem stanju?«

»Samo kamion je v voznem stanju!«

Po stoterih zgodah in nezgodah se odprava končno zbere v Katmanduju. Fantje imajo za seboj 8000 kilogramov šofiranja skozi azijske puščave in goščave, čaka jih skoraj 8000 metrov vertikale in nato spet 8000 kilometrov horizontale.

Na gori je Zoran skoraj ves čas v bazi pri radiu. Plezalci med vzponom vedo, da lahko vsak trenutek podnevi in ponoči pokličejo bazo, Zoran bo vedno buden in vedno pri aparatu. Vedo tudi, da zdravnik **dr. Andlovic** predstavlja svojo himalajsko bolnišnico vedno višje in višje na gori in vedo, da je vodja z njimi v višinskih taborih. Vsa ta medsebojna varnost pripelje odpravo do vrha — do prvega doseženega himalajskega cilja.

Zoran Jerin leta 1960 v enem od taborov na Trisulu

Foto: Aleš Kunaver

MAKALU 1972

Makalu '72 — prvi slovenski osemtisočak, prvo srečanje s himalajsko steno, prvo plezanje po robu svetovnega alpinizma.

Kadar je Aleš v steni, Zoran tudi na tej odpravi prevzame radio v bazi: »Tukaj baza, tukaj baza, sprejem!«

Po vsem trdem, kar so doživeli na gori, čaka odpravo najhujše na povratku, na poti iz baze proti dolini. Šest dni nepretrgoma sneži. Bosonogi nosači omagujejo in odmetavajo tovore. Zoran prevzame skrb, da ti tovari štirinajst dni pozneje pridejo na helikopter.

Svoja doživetja v Himalaji je Zoran opisal v knjigi »Himalaja, rad te imam«. V tej knjigi ob dogodkih opisuje pojme nepalske dežele: mostove, nosače, nevarnosti, živali, rože, vero, praznovanje...

Prvo slovensko himalajsko obdobje, čas, ki ga je opisoval Zoran Jerin, je minilo. Poročanje s Himalaje je danes zelo drugačno. Kdo je mogel sanjati o direktnih radijskih zvezah, o telesihih in faksih v časih, ko smo čakali na mesec dni stara Jerinova poročila! Pa vendar toliko podrobnosti s Himalaje prav gotovo ne bo opisal noben himalajski novinar več in toliko bralcev prav gotovo ne bo imel nihče več. Čar tega prvega himalajskega obdobja je neponovljiv. Nikdar več ne bo toliko tisočev ljudi sodelovalo s peščico alpinistov ob iskanju poti po Himalaji. Nihče se tedaj ni spraševal, koliko časa, koliko denarja, koliko truda je potrebno, da izde laš platno, ukrojiš čevlje, zviješ vrvi, skuješ klin, ki bo »vzdržal« Himalajo. V današnjih dneh naši alpinisti potrebujejo nekaj tednov, da preplezajo stene osemtisočakov; pa vendar so te današnje visoke poti zrasle iz tistih prvih himalajskih let.

Zoran Jerin, kronist te prve slovenske himalajske dobe, ne mara glasnih fanfar, a v teh dneh, ko se ozira nazaj na svojo sedemdeset let dolgo pot, mu oko gotovo uide na zemljevid Nepala. »Kadarkoli bom dobil v roke zemljevid Nepala, mi bo pomenil več kot le zemljevid,« piše v uvodu k svoji prvi knjigi. »Vsaka točka, ki mi jo pokažeš na zemljevidu, sproži sliko v barvah, najprej le drobec resnice v dveh dimenzijah, potem pa se razširi in preseli v tri dimenzije, negibne postave na sliki oživijo, oblaki se premaknejo, okamenela voda steče...«

KDO JE FRANCE JALEN, KI JE MARSIKAJ STORIL ZA KALIŠČE

STORŽIČ NI POZABLJENA GORA

FRANC EKAR

V slovenski zgodovini je planinstvo Storžič obravnavalo precej sramežljivo, letošnja anketa Planinskega vestnika pa je pokazala, da je v slovenskem svetu vrhov in gorá Storžič tretja najlepša gora za Jalovcem in Triglavom. V svojem okolišju in soseščini Karavank in Kamniških Alp pa se je utrdil na prvem mestu.

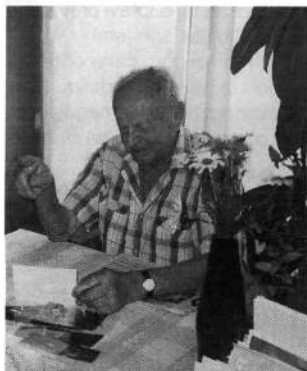
Storžič so strokovno in znanstveno prvič obravnavali leta 1758, ko se je na vrh povzpeli znani botanik **Anton Scopoli**, predvsem z namenom botaničnih študij. Leta 1793 je nabiral rože po Storžiču, spet v znanstveno raziskovalne namene, botanik **grof Franz Hohenwart**. Po nabiranju rastlin je bil znan tudi **baron Zois**. Storžič je bil sicer intimna gora pastirjev in divjih lovcev, saj so jim bile pečine in dokaj nevarna območja odlično kritje.

Prvopristopništvo gre zato gotovo pastirjem in lovcem, saj so se neredko s tropom ovac zadrževali prav vrh Storžiča. Prvi uradni zapis vzpona na vrh pa je opis pristopa botanika Scopolija.

MACESNOV KRIŽ IZ LETA 1935

Letos mineva 60 let, odkar so kranjski planinci na vrhu Storžiča trdno postavili skoraj šest metrov visok macesnov križ, sestavljen iz macesna, posekanega na kraju sedanjega planinskega doma na Kališču. Križ stja na vrh gore junija leta 1935 spravila in ga postavila še živeči **Franc Jalen** in pokojni **Mirko Brezar**. 92-letni Franc se tega spominja takole:

»Do Rame (to je 150 metrov pod vrhom Storžiča) sva ga z Mirkom spravila prvi dan, nato sva ga dala v

Franc Jalen leta 1930

zavetrje, da ni bil toliko viden in da ga ne bi kdo čez vrgel. Naslednjo nedeljo smo se vrnili — pridružil se je tudi Lojze »Strah«. Dostavili smo ga na vrh, ga meter globoko zasidrili, saj je bil teren mehak, ga fiksirali še z jeklenicami, postavili pa smo tudi strelovod. To je bilo nekako tri tedne pred evharističnim kongresom v Ljubljani.«

Križ na vrhu Storžiča so postavili po dogovoru z domačini in tudi s cerkvenimi oblastmi, zato je bila predvidena in opravljena tudi blagoslovitev križa vrh Storžiča 19. junija 1935 ob 13. uri. Blagoslov je opravil **prof. dr. Jaklič**, ki je poučeval verouk na Kranjski gimnaziji. Na samem vrhu se je zbralo prek 40 udeležencev — častilcev gorá in še posebej Storžiča.

Na isti dan dopoldne ob 9. uri pa je bila otvoritev nove pastirske kočice, ki jo je zgradila Agrarno pašna skupnost Bašlja. Pred tem pastirskim stanom, kjer so zavetje našli številni planinci, kasneje, v letih 1956 do 1958, pa je služil za bivališče delavcem, ki so gradili planinski dom na Kališču, je bila tudi maša, ki jo je prav tako opravil dr. Jaklič ob prisotnosti številnih domačinov, Kranjčanov, planincev, pastirjev in lovcev.

Franc Jalen pripoveduje: »Ploščo, ves mašni inventar in mašna oblačila smo dobili od 'starega možička', mežnarja pri mačenski cerkvi. Vse to smo še isti dan tudi vrnili.«

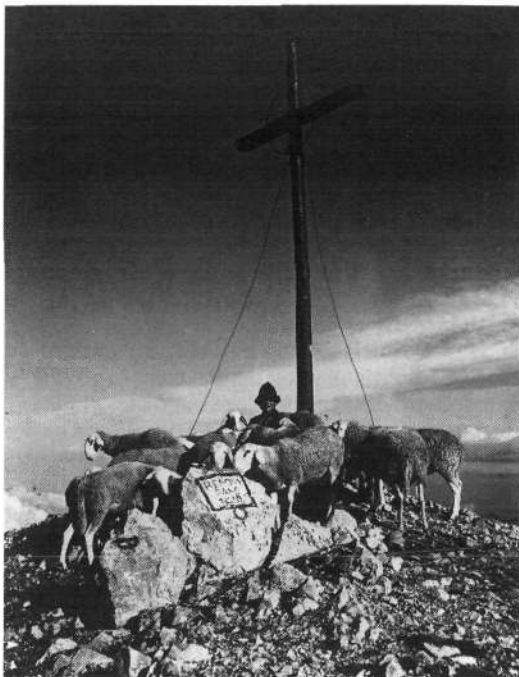
SAM SVOJ PLANINSKI OSKRBNIK

Pred 60 leti so torej postavili prvo uradno obeležje na vrhu Storžiča. Prej je bilo na vrhu tudi že nekaj križev, skrinjic in skalnih možicev, ki so jih postavili pastirji, pa tudi lesene triangulacijske piramide, ki so jih nameščali »maparji«, geodeti ob meritvah. Vsa obeležja so bila na parc. št. 244 k.o. Bela.

Kako je izginil ali bil odstranjen križ z vrha Storžiča, ki je bil tako trdno zasidrán meter globoko in ga do 1941. leta niti močni snegovi in snežne zastave niso uničile, je vprašanje zase; lahko je nekoristno razglabljanje ali pa iskanje nestrpnosti.

Franc Jalen, rojen 28. februarja 1904, po poklicu mizarški mojster, stanujoč v Kranju, Oprešnikova ulica 18, je član planinskega društva od 1926. leta.

France je bil v pravem pomenu pravi planinec, smučar, Kališar in ljubitelj Storžiča. Na Storžičevo Kališče je zašel že v letu 1930 in je tam nočil še v prvi pastirski kamnjači, koči z enim pogradom, zgrajeni verjetno še v časih pes-

Znani pastir Žane iz Vetrnega leta 1938 na vrhu Storžiča

Blagoslov macesnovega križa na vrhu Storžiča 19. junija 1935, tretji z desne je Franc Jalen

nika Valjavca. Po dejanjih je bil France strasten smučar, alpinist, planinec in kolesar. V letu 1932 je šel s kolesom iz Kranja v Chamonix in Zermatt, se povzpел na vrhove Matterhorna, Grossglocknerja in Mont Blanca, pozimi pa na Storžič. To je bil za takrat — in je še danes — spoštovanja vreden podvig, posebno če vemo, da je to delal na lastne stroške. Na Kališču je celo zgradil lastno brunarico na svetu, ki ga je leta 1932 odkupil od Čamška iz Bašlja — 600 kvadratnih metrov za 1000 din.

V letu 1942, 22. junija, je bil Jalen med ustanavljanjem Kokrškega odreda »tudi tam gori«, na Kališču, vendar ta zgodba sodi v kroniko omenjenega odreda. Naslednji dan, ko se je vrnil v dolino, pa je France opazil dim na Kališču in seveda tudi to, da kočice več ni, je »pač« pogorela. Jalen pravi: »To so bili časi, ko ti ni bilo za nič dosti mar, samo da si živ ostal.« Ko je kočica pogorela, »pa nisem več gori hodil«.

France Jalen je takoj po vojni na novo zgradil planinsko brunarico, tako da je v letu 1947 že dajala zavetje planincem; z nekaj opreme naj bi pomagalo tudi Planinsko društvo Kranj.

LOKACIJA ZA PLANINSKO KOČO

V letu 1947 je Jalna Planinsko društvo Kranj, ali točneje **Ciril Hudovernik**, povabilo na sejo upravnega odbora planinskega društva. »Z Mirkom Brezarjem sva šla, da bova vsaj videla, kaj imajo.« Kot zadnja točka dnevnega reda je bila razprava o graditvi planinske postojanke 'v Storžiču'. To je bilo nekako nadaljevanje ideje iz leta 1899, ob ustanovitvi Kranjske podružnice, ko je bila izražena želja po planinski koči v bližini Bašeljskega sedla, vendar takrat ni prišlo do soglasja med pašno skupnostjo Bašlja, lastnikom sveta, in Kranjsko podružnico. Člani upravnega odbora so se navduševali nad lokacijo na planini Javornik nad Povljami, Jalen je v burni razpravi odbornike poskušal prepričati, naj bi se vendarle odločili za lokacijo na Kališču. »Zato sem predlagal upravnemu odboru, da ne bi preveč na pamet govorili, konkreten ogled na Kališču.«

»Potem so bili vsi za to. S Projektovim tovornjakom smo se pripeljali v Preddvor **Franjo Klotčnik**, predsednik PD Kranj, **Ciril Hudovernik**, gospodar PD, v Preddvoru smo vzeli še **Tičarjevega Toneta** in se nato odpeljali do Mač, do kmetije Tavčar in dalje na Kališče. Po postanku in čaju v moji koči na Kališču smo šli na vrh Kališča in povedal sem jim, naj si tu ogledajo in izberejo možno razgledno lokacijo za nov planinski dom. Čez čas me z vrha Kališča pride v kočico iskat Ciril Hudovernik, rekoč: »Pridi še ti na ogled kot najbolj preudaren poznavalec, če smo izbrali pravi kraj.«

Nato so se na vrh Kališča še enkrat povzpeli France Jalen in štirje možje in določili sedanjo lokacijo doma. Ob tem junijskem ogledu leta 1947 je bila že skoraj izbrana lokacija nekoliko višje na tako imenovanih Jamah, kjer so bila naravna napajališča za živino, za govedo in ovce.

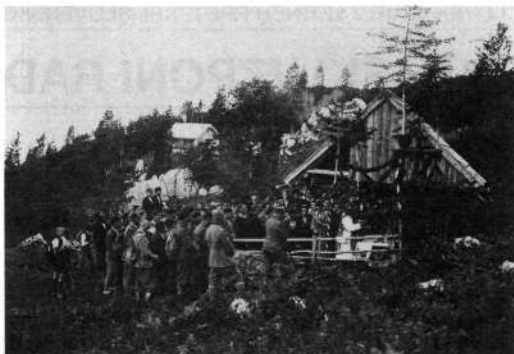
Priprave za izgradnjo doma so se pričele: posek lesa, nadelava ceste Kališče—Bašeljsko sedlo, oskrba, priprava hrane, nočitve; vse to so za izvajalce, za delavce, urejali v koči Franceta Jalna. V petdesetih letih, v časih živahnih priprav na izgradnjo planinskega doma,

Franc Jalen leta 1930, ko je s smučmi prišel na Kališče

Zgoraj prvi pastirski stan na Kališču, spodaj gradnja Jalnove kočice na Kališču

Dne 19. junija 1935 so blagoslovili tudi novo pastirsko kočico na Kališču in imeli pred njo mašo; zadaj stoji takratna Dolenceva lovska kočica

Vse foto: Arhiv F. Jalen

pa je pri PD prišlo do zastoja zaradi pričetka gradenj na Šmarjetni in na Krvavcu. To je Franceta tako prizadelo, da se je umaknil iz planinskega društva.

GROB NA GORI

France Jalen je opravil še en javno zamolčan podvig: idejno in fizično je speljal pot od potoka Suha preko Borovelj serpentinasto preko »frate« na Kališče. Pot je

tako imenitno speljana, da je sedaj postala glavna pristopna pot na Kališče z gorskimi kolesi, na divje pa so prišli po njej celo z motornimi kolesi. To pot so seveda uporabljali tudi za prevoz tovora pri gradnji planinskega doma na Kališču in za množične udarniške nošnje. Ta projekt, postavljen s toliko znoja in žulji, bi upravičeno lahko imenovali »Jalnova pot«. Prvotna pristopna pot je šla po Suhi, druga pa po Grebenu in jo uporabljamo še danes, predvsem v zimskih spustih.

Med dejanji Franca Jalna nikakor ne moremo izpustiti pokopa 13. julija 1942 v Bašeljskem sedlu ob ograji ustreljenih partizanov Kokrškega odreda (**Ručigaja in Vodopivca**). Pokop je v 1949. letu opravil Franc s sinom, prav tako Francetom. Kostni so bile kar precej raznešene, vidne so bile tudi prestrelitve kosti... Z veliko skrbnostjo in spoštovanjem sta odnesla ostanke pokojnikov na tako imenovano Spodnje Kališče, kjer sta uredila planinsko grobišče.

Športna srenja Kranja je v sedemdesetih letih izbrala za športno priznanje — značke, plakete — nagrade, imenovane po **Borisu Ručigaju**, sinu sodavičarja iz Kranja, padlem partizanu, še ne starem 19 let. Pri tem smo planinci nekajkrat opozorili ZTKO oziroma SZ Kranj: če je to ime izbrano kot športno priznanje, bi morali vzdrževati tudi grob in v času svečanih podeljevanj ta grob na gori vsaj obiskati. Tu sta športni kodeksi in kultura odpovedala, kajti v prvih obdobjih je za grob skrbel Franc Jalen, tudi dokaj veliko skalo je priskrbel, kasneje se je s ploščo pridružila tudi ZB Kokrškega odreda. Vseskozi pa so planinci skrbeli za kolikor toliko dostojen in kulturn vizez obeležja. France pa se je tudi postavil po robu, ko so grob hoteli odstraniti.

Te dogodivščine gore in Kališča ne morejo utoniti v pozabo. Ljudje precej govorijo tudi o tem, kaj je s tako imenovano zlato monštranco, zakopano nekje na Kališču. »Tudi to sem iskal; kot je povedal Žerovnik, bi morala biti zakopana nekje pod Bašeljskim sedlom z jezerske strani. Bila pa je last cerkve iz Loma.« Seveda je do danes še niso našli.

REŠEVANJE IZ PLAZU

Na Jalnovi koči je bila tudi napisna plošča »Obveščevalna točka GRS«. Poleg številnih dajanj pomoči in nasvetov je zagotovo treba poudariti reševanje **Tineta Prinčiča**, ki ga je plaz odnesel s podvrha Storžiča čez skale preko 1000 metrov v globino.

V tistem času je bilo meter novega snega. Vzpon na Storžič so vsi odsvetovali, toda trma je pač trma... In zgodilo se je, da je plaz odnesel Tineta. V tem snegu in nevarnosti plazov sta se Franc Jalen in **Lojze Furlan-Strah** odpravila po Dolenčevi lovski stezi... in kot po nekakšnem čudežu našla »še kar živega« Tineta. Transport v dolino čez skale v globokem snegu proti Gradišču in Bašlju, proti Vaškarju, sta ta dva gorjana strokovno in veličastno izpeljala in Tineta živega odala v oskrbo medicini.

Tak je bil zdaj 91-letni planinec France Jalen, ki je vse življenje izjemno ljubil gore in marsikaj storil za planinsko dobro nam vsem — brez sponzorjev, samo za svoj užitek in za izpolnitev svojih ciljev.

Ta zapis naj bi bil tudi apel, da bi spoznali na straneh te revije še kar največ zamolčanih ali skritih stebrov slovenskega planinstva.

ČLOVEK, KI JE V 12 DNEH PRETEKEL SLOVENSKO PLANINSKO TRANSVERZALO

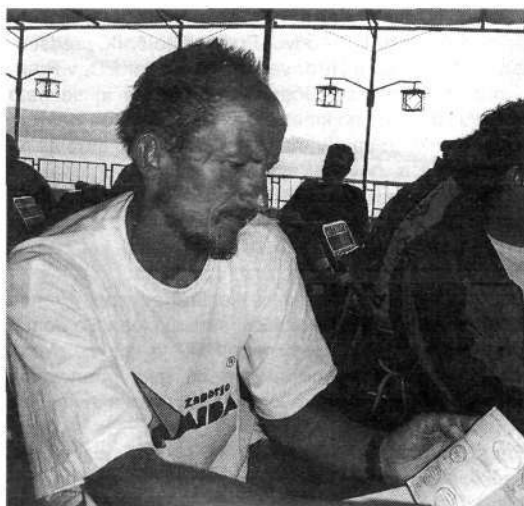
SANJSKI VZPONI RADOVANA SKUBICA

IZTOK UMER

Dvainštiridesetletnemu gorskemu tekaču **Radovanu Skubicu** iz Zagorja je v drugi dekadi avgusta uspel podvig, ki mu doslej v Sloveniji ni para. V dvanajstih dneh je pretekel vse vršace slovenske planinske transverzale. Na približno 500 kilometrov dolgi poti od Mariborskega Pohorja do Ankarana je v svojo planinsko knjižico pritisnil pečate 69 planinskih postojank in gorskih vrhov, med temi na 24 točkah, višjih od dva tisoč metrov, in 28 kontrolnih točkah, višjih od 1500 metrov. Na cilju v ankaranski Adriji je prijatelj in »vodja« odprave **Stane Hudolin** ob listanju izpolnjene planinske knjižice izjavil: »Vidiš, Rado, tebi je v dvanajstih dneh uspelo tisto, za kar se veliko naših planincev trudi vse življenje!«

Hudolinovim besedam gre samo pritrditi. Skubičev podvig bo verjetno ostal še dolgo nepremagljiv. Edini, ki bi se ga upal lotiti in ga še časovno izboljšati, je Radovan Skubic sam.

»Zamisel za take ekstremne podvige se rodi v človeku samem. Kot test sem lani s pomočjo kompasa prepešal pot od Radelj do Pirana, zatem smo dokončno

Radovan Skubic po prihodu na cilj transverzale

Foto: Iztok Umer